

Doru PARASCAN*

CONTRIBUȚII LA ISTORIA SISTEMULUI SANITAR ÎN ȚINUTUL TECUCI (1829-1850)

Contributions to the History of the Sanitary System in the County of Tecuci (1829-1850)

Abstract: In this paper, the author analyses the evolution of the sanitary system in the county of Tecuci during the years 1829-1850. It covers the establishment of a campaign hospital in the town of Tecuci, for the use of the troops fighting in the Russian-Turkish war of 1828-1829, the activity of the first doctors during the ensuing Russian occupation and the arrival of the first pharmacist in the county capital. In the same time, the paper details the efforts of several boyars, Costache Conachi among them, to hire a doctor for the mentioned urban settlement. Costachi intended to establish hospitals in the county of Tecuci, both in the town itself and in the rural areas, at Țigănești and Nămolosa. The arrival in Tecuci of doctor Kernbach, remarkable personality of the Jewish community from Botoșani, is the result of Conachi's efforts. The same boyar also determined another doctor, Flaișlein (future primary doctor of the city of Iași), and a pharmacist to serve the villagers of the county.

Keywords: sanitary system, Tecuci county, history of medicine, hospitals, Costache Conachi, doctor Kernbach.

*

În 1828, Rusia și-a mobilizat trupele pentru campania împotriva Porții otomane. „Opt diviziunii de infanterie și patru de cavalerie în număr total de 105 000 trec Prutul în ziua de 7 mai 1828 ocupând de îndată Iași și peste câteva zile și Bucureștii”¹. Astfel începea războiul dintre Rusia și Turcia din 1828-1829, confruntare care, în opinia istoricului Florin Constantiniu, a avut consecințele cele mai importante pentru evoluția societății românești. Dar, până să simtă efectele benefice ale ocârmuirii rusești, „luminată” de reforme, Moldova și Tara Românească au cunoscut o situație „cu totul desnădăjduită, adusă pe de-o parte prin asupririle

---

* Profesor, Școala Gimnazială Umbrărești, Județul Galați, România.

¹ A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană. Istoria Contimporană. Epoca Românișmului. De la stabilirea domniilor naționale până la îndoita alegere a lui Alexandru Cuza*, Iași, 1893, p. 70 (online la adresa <http://www.unibuc.ro/Classica/Xenopol-vol-6/cap.2.pdf>, consultat august 2010).

armatelor rusești, care nedând timp locuitorilor spre a-și cultiva pământul, pricinuiseră o foamete cumplită peste care veni să se hultuiască o ciumă omoritoare”².

Tecuciul, un mic târg din Țara de Jos a Moldovei, se vede implicat în acest conflict, după ce Comisia îndestulării oștilor cere Isprăvniciei ca „din 300 bolnavi ce se stabiliseră prin înalta poroncă de a să așeza în târgul Tecuci”, doar 150 să rămână pentru „a-i așeza în acest târg frumos”³. Corespondența purtată între Comisia îndestulării oștilor și Isprăvnicia ținutului Tecuci, în luna octombrie a anului 1828, aduce în discuție posibilitatea ca „lăcuiitorii târgoveți să mijlocească chipul acel mai încuviințat pentru alcătuirea spitalului”⁴. Prima mențiune documentară referitoare la înființarea unui spital în Tecuci pune într-o lumină nefavorabilă locuitorii orașului, care consideră „însăpăimântătoare sarcină alcătuirea spitalului pentru bolnavii oștilor ce vin de piste Dunăre”⁵. Chiar dacă se insistă pentru găzduirea a 150 de bolnavi, iar „acei ce-și vor da binalele vor rămâne ca niște buni ținutași”⁶, documentele identificate ne determină să afirmăm că, la 9 noiembrie 1828, „târgul acela au primit dezlegare de a se lăsa slobod de această sarcină” și că „acolo nu va mai fi spital oștesc”⁷.

Alexandru Mihailovski-Danilevski, participant la acest conflict, descrie într-o notă de călătorie situația orașelor atinse de ciumă. Astfel, ofițerul rus găsește Bârladul cu străzile pustii, „casele și porțile bine zăvorâte, iar în piețe, străzi și curți ruguri fumegânde”⁸. O situație asemănătoare se înregistrează la Tecuci, unde este nevoit să se așeze la „o verstă depărtare de bariera orașului”. La Focșani, „din cei 3.000 de locuitori ai lui o treime căzuse până acum victimă acestei boli”⁹, iar în București, „cu străzi înguste și rău mirositoare”, porțile caselor se deschideau „cu infinite precauții din cauza ciumei care bântuia orașul”¹⁰. Din acest motiv, primele măsuri luate de generalul Pavel Kiselev (Kisseleff este grafia franceză), când a primit sarcina „administrării” Principatelor, au vizat combaterea ciumei și „îmbunătățirea ramului medical, nefiind până atunci absolut nici o administrație medicală, sau vreun așazământ atingători de medici sau spițeri”¹¹.

Primele mențiuni privind existența unui doctor în orașul Tecuci sunt datorate epidemiei de ciumă. În această perioadă, anii 1828-1829, inspectorul general Macarov, comandantul trupelor rusești, însărcinat de Kiselev „să execute curățirea generală a Moldovei”, numește o comisie „locală compusă din boieri și din ruși”¹². Tot acum, Macarov insistă ca medicii din Moldova să fie „repartizați așa fel ca să

² *Ibidem*, p. 82.

³ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura Tecuci*, dosar 3/1829, f. 6.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, f. 3.

⁸ Gheorghe G. Bezviconi, *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, 1947, p. 268.

⁹ *Ibidem*, p. 269.

¹⁰ *Ibidem*, p. 270.

¹¹ A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 86.

¹² Pompei Samarian, *Medicina și farmacia în trecutul românesc. Asistența publică în trecutul românesc până la 1834*, vol. 3, București, 1938, p. 424.

existe cel puțin câte un medic prin fiecare centru”¹³, mai precis în toate ținuturile Moldovei. Astfel, doctorul Narcis, care în februarie 1829 fusese angajat de comisia pentru combaterea ciumei în regiunea Slam-Râmnic, a fost „trecut la Tecuci”¹⁴. Nu avem prea multe informații despre acest Narcis. Știm că era plătit cu o leafă de 200 de lei pe lună și că intenționa să plece „la Târgu-Ocna din Moldova”¹⁵. În perioada 1830-1834, dr. Narcis acorda asistență medicală la „cămara ocnelor ca doctor la ocna”¹⁶. Este posibil ca, după anul 1834, dr. Narcis să nu mai practice medicina, deoarece Narcis Titadino, pe numele său complet, „nu poate arăta Comitetului nici un fel de documente academice”¹⁷.

În anul 1833, Comitetul Sănătății numește un doctor care urma să se îngrijească de ținutul Tecuci. Doctorul Neculai Hristodor este numit medic, pe data de 15 ianuarie, în „despărțirea a 4 a: Tutova, Tecuci, Putna, Fâlcu”¹⁸. Nu se știe cât de des acorda consultații doctorul Hristodor în târgul sau ținutul Tecuci, în condițiile în care domiciliul său era la Bârlad¹⁹. Contractul încheiat de boierii din Tecuci și Nicorești cu doctorul Ioachim Gropschat argumentează necesitatea prezenței unui doctor în această zonă. Înțelegerea semnată în anul 1834 de Gropschat, care „s-au legat prin condract cu triisprezăci boeri din târgul Tecuciului și Nicoreștii a li fi doftor pi vreme de trii ani di zili”²⁰, a fost înlesnită de doctorul Hristodor. Din jurnalul întocmit de către „Giudecătoria ținutului Tecuci” la data de 11 iunie 1836, aflăm că „boierii ținutași” au tocmit „un doftor din Bacău” găsit „dipartat di știința doftoricească” și „după recomandația doftorului din Bârlad, dl Hrestodor, s-a alcătuit contractu pe trii ani de zile” cu Ioachim Gropschat²¹. Jalba paharnicului Constandin Vârlănescu, depusă la „giudecătoria”, este lămuritoare: „în trecutul an 1834, împreună cu alți boieri ținutași, alcătuiind un doftor de la Bacău ci are și spițării ca să fie la acest ținut și că în urmă s-ar fi arătat și un alt doctor [*Ioachim Gropschat n.n.*] ca să alcătuiască”. După ce au renunțat la doctorul din Bacău, „acești boeri s-au fâgăduit a plăti doftorului hotărâta leafă 120 galbeni pi fișticari an în cuprindere di trii ani di zili, adică di la 1834 apr. 1 și pără la 1837 apr. 1. Fără di banii aceștia, boerii s-au mai fâgăduit a-i da doftorului căti 1000 lei ca un agiutor pentru ținerea doftoriilor pentru tămăduire boailor di a tot feliul; căci prin condract ești dator a ține doftoriile numai pentru grabnice întâmplări. D(umnealor) boerii s-au fâgăduit a urma după condract cu plata banilor căte 120 galbini pi fișticari an în curgere pi acei trii ani di zile. Boerii care nu v-ar fi iscăliți în condractul doftorului au rămas în socotiala doftorului”²². Unii dintre boieri au și plătit banii după „alcătuire” pe un an

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem*, vol. 2, p. 203

¹⁵ *Ibidem*, p. 189.

¹⁶ Paul Pruteanu, *Contribuție la istoricul spitalelor din Moldova*, București, 1957, p. 236.

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ P. Samarian, *op. cit.*, vol. 2, p. 233.

¹⁹ *Ibidem*, p. 177.

²⁰ Doru Parascan, Valentina Parascan, *Documente privind organizarea sistemului sanitar tecucean. Secolul XIX*, Vol. I, Iași, 2009, p. 31.

²¹ O copie după „jurnalul” Judecătoriei Tecuci, care urmărea procesul dintre Gropschat și boierii tecuceni, ne-a fost pusă la dispoziție prin amabilitatea profesorului I. T. Sion.

²² D. Parascan, Valentina Parascan, *op. cit.*, p. 31.

întreg și cei mai mulți sunt „în mulțumire” de serviciile doctorului, însă Ioachim Gropschat este nemulțumit de modalitatea prin care „clienții” își achitau datoriile contractuale și în anul 1836 „ceri să fie despăgubit cu suma de 169 galbini, însă din anul întâi rămășiță 27 galbini, din anul al doilea 82 galbini și pe anul al triilea următor ci s-au început di la 23 avrilie 1836, 60 galbini pe șase luni”²³.

Doctorul Gropschat avea în grijă 28 de case din Tecuci și Nicorești. Clucerul Toderășcu Iacovachi este mulțumit de starea fiului său, care a zăcut șase ani din cauza „boalei englezești” ce „se chiamă rahitis”, Iancu Constandache apreciază că „i-au adus pe toți căți s-au întâmplat în casa dumisale bolnavi în starea sănătății”, Iordache Stupul precizează „căutarea sa cât au fost bolnavi de lingoare”, serdarul Vasile Strătilă amintește de „căutarea doftorului cât a fost bolnav de lingoare” și „asămenea pentru toți căți s-au întâmplat bolnavi în casa dumisale”²⁴. Din anul 1835 boierii nu-și mai onorează datoriile integral, iar în anul 1836 „paguba” a ajuns la 169 galbeni. Este momentul când se pune punct colaborării între doctor și boieri. Putem lua în calcul și nemulțumirea boierilor. Clucerul Iacovachi scrie că „bolnăvindu-să copilul său”, doctorul „a cerut opt galbeni pentru cura sa”²⁵. Nu este exclus ca Ioachim Gropschat să fi solicitat și altor boieri sume de bani pentru „curarisire”, iar aceștia să fi luat inițiativa renunțării la serviciile doctorului.

Câteva date despre cei „triisprezăci boeri din târgul Tecuciului și Nicoreștii” (între ei amintim pe Toader Bosii, Todirașcu Iacovachi, Vasile Strătilă, Toader Moisău, Iancu Constandachi, Constandin Vârlănescu, Constandin Boteanul, Costache Șandre, Iordachi Stupul), găsim în studiul *Vidomostie de boieri aflați în țară la 1829 – Ținutul Tecuciului*, publicat de Al. V. Perietzanu-Buzău în „Arhiva Genealogică”, nr. 1 (VI), Iași, 1994, pp. 291-295. Astfel, aflăm că „Iancu Costandachi, postelnic, 52 ani [la toți boierii este vorba de vârsta în anul 1831, când s-a întocmit și trimis catagrafia la Iași – *n.n.*] născut în Tecuci, fiul paharnicului Ștefan Costandache, pentru vechime, asemenea răspuns au dat și d-sa [nu știe cât de veche este familia sa – *n.n.*] locuiește în târgul Tecuci; Iordachi Stupul, paharnic, 20 de ani, născut în târgul Tecuciului, fiul lui Ilii Stupul, căminar, locuiește în târgul Tecuciului; moșinaș de 800 stj. în Văleni, 6 pog. vie în Nicorești și casă în Tecuci; Constandin Vârlănescu, paharnic, de 52 de ani, născut în satul Burdusaci, fiul lui Alistar Vârlan, de la neamuri, locuiește în târgul Nicorești; moșinaș de 2150 stj. însă 1290 stj. la Gura Berheciului, 180 stj. la Burdusaci, 180 stj la Mohorâți și Benești, 300 stj. la Nicorești, 200 stj. la Baicani, Cheireni²⁶, Ursa, Sorca și Buciuța, 25 de pog. vii în Nicorești și casă tot acolo; Vasile Strătilă, serdar, 35 de ani, născut în târgul Bârlad, fiul jtnicierului Hriste Strătilă, locuiește în târgul Tecuciului; moșinaș de 720 stj. moșie împărțită în mai multe hotare, casă în Tecuci și vii în Nicorești; Toader Moisău, serdar, de 32 ani, născut în târgul Bârlad, fiul lui Vasile Moisău, locuiește în târgul Tecuciului; are casă în Tecuci și 4 pog. vii în Nicorești; Toader

²³ Jurnalul Judecătoriei Tecuci privind procesul dintre Ioachim Gropschat și boierii tecuceni.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Posibil să fie o greșeală de transcriere; satul se numește Chetreni și se afla în extremitatea estică a fostului județ Tecuci, la sud de Mohorâți și Baicani (azi județul Bacău).

Bosii, medelnicer, 50 de ani, născut în satul Poienii, fiul căpitanului Ștefan Bosii, locuiește în târgul Tecuciului; moșinaș de 2200 stj. moșie, însă 600 în hotarul Măldărești și Neguleștii, 1000 stj. în hotarul Pueștii, Urlaga și Țigănești, 600 stj. în Cârlișii Comanu, Mohorâții, Motoșeni și Oprisăștii, casă în Măldărești și în Tecuci, 50 pog. vii, adică 16 la Nicorești și 34 la Măldărești; Costache Șandre, medelnicer, de 34 de ani, născut în Nicorești, fiul postelnicelului Ioniță Șandre, locuiește în târgul Nicorești; moșinaș de 1000 stj. moșie, însă 300 stj. în hotarul Poiana, 300 stj. în hotarul Buciumeni și 400 stj. în Argeș, 20 pog. vii în Nicorești și Poiana, iar casă în Nicorești; Todirașcu Iacovachi, clucer, de 40 de ani, născut în satul Floreștii, fiul lui Iacov Șarcovici, locuiește în târgul Tecuci; moșinaș de 30 stj. moșie, 5 pog. vii în Nicorești și casă în Tecuci”.

Contractul, încheiat de Ioachim Gropschat și boierii tecuceni, pune în discuție prezența unui spițer în localitate: „doftorul să fie dator a căuta un spițăr și a-l aduce spre statornicirea lui în Tecuci”²⁷. Nu știm dacă venirea spițerului Iosif Abrahamfi în localitate, în 1836, se datorează lui Gropschat sau eforturilor depuse de boierul Costache Conachi. Istoricul Paul Păltănea afirmă că marele boier „i-a ajutat pe tecuceni aducându-le un spițer”²⁸. Un fragment din testamentul boierului, publicat de Gh. Ungureanu, consemnează „spițeria de mine pozmăzuită cu împrumuturi de bani fără dobândă”²⁹. La 17 martie 1836, Conachi îl împrumută pe spițerul Iosif Abrahamfi cu 150 de galbeni, pe timp de patru ani și fără dobândă, pentru „a statornici în tărâmul Tecuciului o spițerie cu toate trebuincioasele doftorii pentru înlesnire și folosul nenorociților bolnavi”³⁰. Începând cu 1836, nu mai avem date despre Ioachim Gropschat sau despre activitatea spițăriei (ne place să credem că cei doi, doctorul și spițerul, au colaborat, fie și pentru câteva zile, între 23 aprilie și 17 martie). Citind testamentul lui Ioachim Abrahamfi, datat 24 decembrie 1848, intuim că spițeria a funcționat în toată această perioadă și că, după acest an, „soția mea o cunosc destoinică a ocârmui rămasa avere și copii și nici spițeria nu ari a închide, urmându-si cursul ei și lucrarea cu calfa de față pân-va aduce un provizor căria i s-ar putea încredința ocârmuirii spițării”³¹. Tecucenii nu l-au uitat pe spițerul Iosif Abrahamfi, fratele cunoscutului spițer ieșean Anton Abrahamfi, care colabora cu protomedicul Moldovei, doctorul Mihail Zotta, la realizarea unui studiu despre apele minerale de la Borca, articol publicat în *Albina Românească*³², considerându-l „marele binefăcător al Tecuciului”³³.

Tot în decembrie 1848 își dicta testamentul și boierul Costache Conachi. Un fragment din acest act confirmă interesul și dorința boierului de a întemeia un spital la Tecuci. Prima parte a documentului ne interesează, deoarece face referire la intențiile boierului: „căci în alcătuirile de voroavă ce am avut cu cuscrul meu

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Paul Păltănea, Neamul logofătului Costache Conachi, București, 2001, p. 264.

²⁹ *Documente*, ediție, notă, glosar de Gh. Ungureanu, D. Ivănescu, V. Isac, coord. Gh. Ungureanu, București, 1973, p. 24.

³⁰ P. Păltănea, *op. cit.*, p. 264.

³¹ Ștefan Andronache, *Monografia orașului Tecuci*, Galați, 1999, p. 434.

³² Valeriu Bologna, *Istoria medicinei românești*, București, 1971, p. 161.

³³ „Curierul Tecuciului”, I, nr. 22, 16 decembrie 1935, p. 4.

Vogoride³⁴ și cu însuși ginerele, și prin însuși domnul Koțebu, consulul rosienesc, netăgăduit au fost ca să fac un spital în Tecuci de 50-60 crivaturi³⁵. Coordonatorul studiului *Monografia orașului Tecuci*, Ștefan Andronache, apelează la un manuscris referitor la istoria orașului (nu este indicat autorul, poate istoricul Constantin Solomon), aflat în colecția Bibliotecii „Ștefan Petică”, pentru a demonstra că intenția lui Conachi a fost reală. Într-un zăpăc „legalizat” la Judecătoria Ținutului Tecuci, pe 6 decembrie 1836 logofătul Costache Conachi își exprimase dorința de a face un spital „în medeanul din gios de Poșta ... care să rămâie în vecinica stăpânire fără a să atinge cineva di dânsul”³⁶. Motivația lui Conachi are ca punct de plecare puterea exemplului: „că din vreme în vreme pe la târguri se alcătuiesc spitale sau cu cheltuiala stăpânirii sau cheltuiala orășenilor”³⁷. Conachi se credea, pe bună dreptate, ca făcând parte din „stăpânirea” târgului, deoarece el este cel care vinde „târgoveților” tecuceni, în septembrie 1836, fără de „nici un feliu de tocma și cât au voit obștia a da”³⁸, moșiile Oncani, Gioseni și Cosmești. „Târgoveții” vor da cele trei moșii Mănăstirii Sf. Samuil Prorocul, și vor primi în schimb „locul în târg”. În acest context, „am luat sama că pe tecuceni îndestul i-am agiutat cu moșiile ce le-am dat locul în târg și Cozmeștii, de s-au făcut așăzare cu un preț de nici pe giurăte din ceea ce face moșiile”³⁹, este amintit „doftorul Kernbah, pe care îl au acolo”, și consemnată „spițăria de mine pomăzuită cu împrumuturi de bani fără dobândă”⁴⁰. Conachi lasă impresia că venirea doctorului Kernbach în Tecuci i se datorează. Mai devreme de 1846 nu avem informații despre doctorul Moritz Kernbach. În 1842, când Conachi, aflat la Țigănești, „suferă un atac cumplit la piept ... 20 de lipitori abia au întâmpinat durerea”, a fost nevoie de intervenția doctorului Anastasie Lascăr din Focșani⁴¹. Este posibil ca venirea lui Kernbach în localitatea să se fi produs undeva în jurul anilor 1843-1846⁴².

În anul 1846, Tecuciul are doi doctori, dr. Kernbach și dr. Scrobos, ambii fiind plătiți de Isprăvnicie. O jalbă adresată Isprăvniciei, pe 16 aprilie 1846, de „câțiva din obștenii acestui târgu”⁴³, confirmă „că pintru asămenea întâmplări și ocărnuirea au regularisât a fi doi doctori de a nu să primejdui nici înbolnăvi un curărisât”⁴⁴. Nu se precizează statutul celor doi doctori, dar intuim, din corespondență dintre Comitetul Sănătății și Isprăvnicia Tecuci („din raportul D.

³⁴ Ștefanache Vogoride.

³⁵ *Documente*, coord. Gh. Ungureanu, p. 24.

³⁶ Șt. Andronache, *op. cit.*, p. 349.

³⁷ *Documente*, coord. Gh. Ungureanu, p. 24.

³⁸ P. Păltănea, *op. cit.*, p. 183.

³⁹ *Documente*, coord. Gh. Ungureanu, p. 24.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ P. Păltănea, *op. cit.*, p. 164.

⁴² O broșură identificată la Biblioteca Academiei Române, *100 de ani de la nașterea lui Anton Cincu*, amintește că „la 1845 municipalitatea, cu subvenția serdăresei (Smaranda Cincu n.n.) angajează un doctor pe Sarhos Franț, care dădea consultații gratuite și vizita gratis pe bolnavi acasă”. Se pare că prezența acestui doctor în Tecuci este efemeră. El nu apare consemnat în actele oficiale ale Isprăvniciei sau în studiile de specialitate dedicate sistemului sanitar local sau regional.

⁴³ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura Tecuci*, Dosar/1846, f. 2.

⁴⁴ *Ibidem*.

Doctorului aceluși ținut cu nr. 20 văzându-să că isprăvnicia la felurite boale ci să prelejšu unora din viețuitorii acolo îl chiamă verbal spre căutarea lor în scris că în cazuri care nu sânt foarte grabnice și unde iartă vremea să facă poftire în scris⁴⁵), că Moritz Kernbach era, la aceea dată, fizicul (doctorul) ținutului Tecuci. Raportul întocmit era necesar, deoarece dr. Scrobos, când era solicitat, „celalaltu doctor fiind cu depărtare”, iar „D(umnealui) Scrobos fiindu mai cu apropiere”, solicita anumite sume de bani. Avem mărturia lui Liubu Liubovicio, care „fiind soția bolnavă cumplitu de facere unui copil în durere mai să să prăpădescă neiertându-l vremea alerga la celalaltu doctor fiind cu depărtare au alergatu la D(umnealui) Scrobos fiindu mai cu apropiere și nevoindu a zicându a îndrăznitu a scula din somnu ca pe un doctoru și rugându-l să-i vie la casa sa să-i curararisască pe bolnavă D(umnealui) au începutu a propune că cum au îndrăznitu a scula din somnul și de vroiești a merge să-i plătească 10 galbeni atunce să va scula⁴⁶. Cercetarea dosarului „Obștea târgului Tecuciu asupra doctorului Scrobos” ne permite să avansăm ipoteza că în anul 1846 doctorul Scrobos este „dipărtat de localitate”, iar singurul doctor care acorda asistență medicală era dr. Moritz Kernbach. La 12 mai 1847, Costache Conachi înaintează Secretariatului de Stat o cerere prin care roagă „a se slobozi un pașaport” pentru a merge la băile Borsec în Transilvania. În cerere găsim semnalmentele lui Conachi și a persoanelor ce-l însoțesc. Printre ele și „doftorul Moritș Chernbah, ochii negrii, părul capului, mustățile și favoriții negri, gras la față, plin la trup, stat de mijloc⁴⁷”.

Între 1849 și 1850, Comitetul Sanitar al Moldovei s-a văzut nevoit să încredințeze doctorului Kernbach sarcina înființării, în părțile Botoșanilor și Dorohoiului, a unor spitale provizorii „pentru căutarea locuitorilor pelagroși din acel ținut⁴⁸. Aici, „după o ședere de 2 luni la fața locului, prin a sa experiență și silință întrebuițată în mutarea bolnavilor adunați într-un spital înființat vremelnicește de târgușorul Darabani, au dăzrădăcinat cu totul acel vătămătoriu rău⁴⁹. Comitetul Sănătății înaintează un referat către „Înălțimea Sa”, domnitorul Grigore Alexandru Ghica, prin care propune ca Kernbach „să se rănduiască fizic (*doctor n.n.*) la poliția [orașului] Tecuciu unde îi este locuința”. Domnitorul va lua în „considerație această propoziție” și va încuviința „a se răndui la zisa poliție pe dumnealui Kernbach de fizic cu leafa în potrivire”. În februarie 1855, semnează în calitate de „fizicul ținutului Tecuciu”, funcție deținută pentru doi ani, până în februarie 1857, când postul de fizic al ținutului este ocupat de doctorul Kopețki⁵⁰.

Pentru perioada anilor 1847-1848 avem consemnată și prezența primului doctor care își desfășura activitatea într-unul din satele ținutului Tecuci. După ce „am luat sama că lăcuiitorul de sat nu vra nicidecum a intra în spital, ce ceri a fi căutat în casa sa de catre părinți sau soție”, Conachi pune la dispoziția sătenilor pe

⁴⁵ *Ibidem*, f. 12.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 2.

⁴⁷ *Documente*, coord. Gh. Ungureanu, p. 22.

⁴⁸ V. Bologa, *op. cit.*, p. 88.

⁴⁹ Șt. Andronache, *Documente istorice tecucene*, vol. III, Tecuci, 2001, p. 158.

⁵⁰ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura Tecuci*, Dosar 5/1855-1861, f. 27.

„doftorul Flaişlein” și „un spițar cu spițarie”⁵¹. Documentul nu precizează satul unde își desfășura activitatea „doftorul Flaişlein” și „spițerul cu spițeria”, ci doar că era foarte solicitată eliberând, în unele zile, „și câte 40 de rățate” pentru a combate cea mai cunoscuta boală din lumea satelor: oksea. O supoziție se poate face. După o activitate de șapte-opt luni, încântat de munca „doftorului Flaişlein”, poate și de reacția locuitorilor, Conachi hotărăște să facă două „așăzământuri doctoricești”. „Dorință având di a lăsa spre pomenire neamului Conăchescu și spre recunoștință cătră lăcuiitorii di pe moșiile meli doî vecinice așăzământuri doctoricești, unul în satul Țăgănești pe apa Bârladului în ținutul Tecuciului și altul în târgușorul Nămolosa pi apa Săretului în ținutul Putnii...”. Rândurile de mai sus, dictate de Costache Conachi unui grămătic, cel mai probabil la Țăgănești, pe data de 30 decembrie 1848⁵², pot ajuta la identificarea satului unde a funcționat „doftorul Flaişlein și spițarul cu spițaria”. Lăsând supozițiile deoparte, precizăm că acest document, identificat în dosarele Arhivei Naționale București, confirmă interesul lui Conachi față de actul medical rural.

În acest document, Conachi „schițează” un proiect prin care vrea să facă la Țăgănești și Nămolosa două spitale și două spițerii. Pentru a duce planul la bun sfârșit Conachi apelează la „prietinul și doctor domnul Cihac”⁵³ ca să-mi găsească în Germania sau în Austria doi doctori cari osăbit de diplomile ce vor ave di doctorat de hirurghi practici și de mamuși”⁵⁴. Tot dr. Iacob Cihac trebuia „să-mi găsească doi spițari sau calfi de spițăria cu dovezi de știință botanică”⁵⁵. Doctorii, care nu trebuia să „aibă mai gios di patruzăcii ani”, vor fi ajutați „de câte un băet tânăr pe cari-l are al învăța a lua sânge, a pune lipitori, a pune sbanț, a pune glicitire, a pune vizicători, cum sa legi ciolanile frănte și altile mai multe”⁵⁶.

În ceea ce privește recompensarea efortului depus de către doctori, Conachi era „hotărât a da fieșticăruia doctor pe an câte doî suti galbeni, casă di șăzut cu loc di grădină, grajdiiu pentru cai și alte trebuitoare pentru așăzarea unei familii: șasă stânjeni lemni fieșticăruia doctor pe an, care fac în măsură nemțească trisprezăcii clafturi, cinci chile făină de grău pe an, care fac în măsură nemțească zăcii malturi, cinci chile făină păpușoi, zăcii chile orz pentru doi cai, adică ci-i va ave, adică doîzăcii malturi, una șură fân pentru doi cai, treizăcii vedrii vin carile face 600 butelcii câte polocă una, treizăcii ocă său pentru lumănări care fac 66 ¼ funturi de Viena”⁵⁷. Spițării se bucurau de același tratament, adică erau ajutați de „câte un băet ca laborant”, iar ca „leafă câte optzăcii galbeni pe an plătitori la șasă luni”, la care se adaugă „casă di șăzut cu loc di grădină, șasă stânjeni lemni cu loc spițăria, treizăcii vedrii vin cari să va întrebuița și la spițăria, cinci chile făină de grău, cinci chile

⁵¹ *Documente*, coord. Gh. Ungureanu, p. 25.

⁵² O copie a documentului se află în posesia noastră; documentul este scris de un grămătic al marelui boier, dar semnat de Conachi.

⁵³ Este vorba de Iacob Cihac, președintele Societății medicilor naturaliști și autorul primului manual de istorie naturală în limba romană, Iași, 1837.

⁵⁴ D. Parascan, Valentina Parascan, *op. cit.*, p. 35.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 36.

făină păpușoi, treizăcii ocă său pentru lumănări și în casă și în spițăria, iar pentru cheltuiala venurilor pe drum în Moldova câte șasăzăcii galbeni de fieșcari spițăr⁵⁸. Pretențiile boierului cu privire la „trusa” chirurgicală invocată în document, ne ajută să înțelegem profilul celor două „așăzământuri doctoricești” de la Țigănești și Nămolosa. Probabil, dacă nu înceta din viață, la puțin timp după ce a semnat acest document, Conachi reușea să înființeze primele spitale din mediul rural, unde urmau să se realizeze operații precum „amputația, trepanația, operația di piatră, operația la ochi, la cataractă, lacrimare, la faciri cu greu, la autopsia⁵⁹”.

Datele prezentate în acest articol duc la concluzia că sistemului sanitar tecucean se integrează în evoluția firească a vieții medicale derulate în Moldova. Realizarea unor paralele între evenimentele și personajele locale și regionale ne ajută să identificăm și unele particularități, aspecte esențiale pentru determinarea rolului jucat de orașul Tecuci în evoluția sistemului medical național. Activitatea medicilor și inițiativele boierului Costache Conachi, atât în Tecuci, cât și în mediul rural, la Nămolosa și Țigănești, au demonstrat pasiune și interes pentru îngrijirea sănătății celor mulți și nevoiași. Cele câteva cuvinte din testamentul lui Conachi referitoare la activitatea doctorului Flaișlein⁶⁰ mă determină să cred că Tecuciul a fost primul ținut care a avut un medic, doctor în medicină, în mediul rural. Când toți doctorii, cu studiile făcute în Germania sau Franța, căutau un post într-un oraș cât mai mare, doctorul Flaișlein se lasă convins de Conachi și acordă asistență medicală țăranilor din satele aflate pe moșiile marelui boier. Astfel, unul dintre cei mai renumiți medici din Moldova, doctorul Flaișlein, își începe activitatea undeva în ținutul Tecuci, îngrijind bolnavii de la Țigănești, Nămolosa, Puțeni sau Corni.

Tecuci

---

⁵⁸ *Ibidem.*

⁵⁹ *Ibidem.*

⁶⁰ „Și iarăși mi-am luat sama că lăcuiorul de sat nu vra nicidecum a intra în spital, ce ceri a fi căutat în casa sa de cătră părinți sau soție, precum aceasta s-au dovedit în șapte-opt luni de zile ce am avut doftor Flaișlein și spițer cu spițerie, că era zi în care sloboză și câte 40 de rățete” – *Documente*, coord. Gh. Ungureanu, p. 25.